

IN MEMORIAM – EMMANUEL LE ROY LADURIE (1929. – 2023.)

Francuski povjesničar Emmanuel Le Roy Ladurie rođen je 19. srpnja 1929. u normandijskom mjestu Les Moutiers-en-Cinglais. Njegov otac bio je posvećen temama položaja seljaka te je tijekom Drugoga svjetskog rata bio ministar poljoprivrede u Višijevsjoj Francuskoj, ali je kasnije sudjelovao u Pokretu otpora. Inače, obitelj iz koje je Emmanuel bila je aristokratskog podrijetla, no kako je u obitelji vladao interes za položaj seljaka, politiku i kršćanstvo, takve su teme utjecale na Emmanuelov razvoj interesa prema agrarnoj povijesti (ruralnoj povijesti), odnosno povijesti sela.

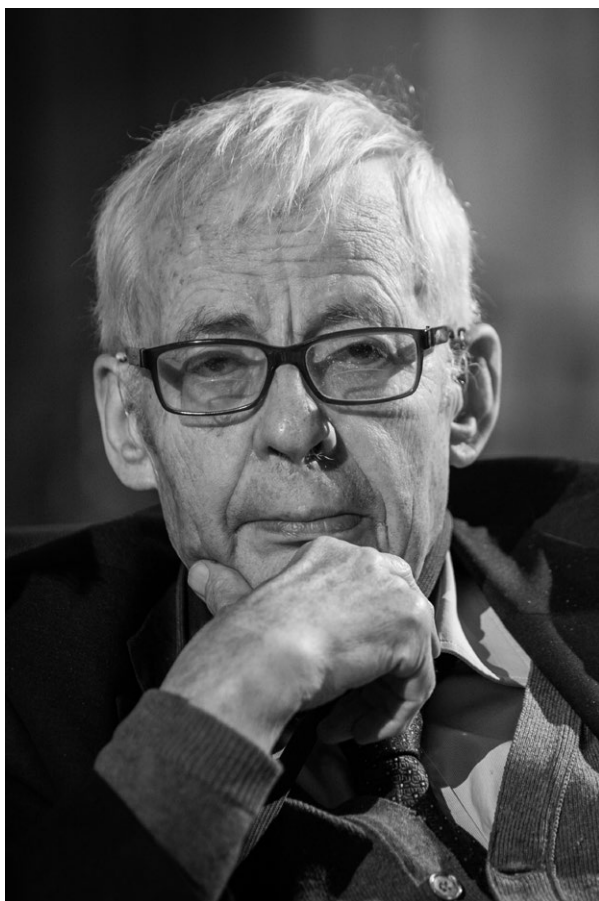
Emmanuel Le Roy Ladurie povijest je završio na École Normale Supérieure, a doktorirao je na pariškom Sveučilištu. Svoju doktorsku disertaciju kasnije je, 1966. godine, objavio kao knjigu pod naslovom *Les Paysans de Languedoc*. Radi se o analizi sela i života seljaka s područja Languedoca od razdoblja renesanse do prosvjetiteljstva. U knjizi je autor napravio ekonomsku, demografsku, geohistorijsku, sociološku i ekohistorijsku analizu stanja na području ruralnog Languedoca tako da je njegov interdisciplinarni pristup itekako vidljiv.

Bio je ravnatelj Bibliothèque nationale, voditelj projekata, a karijeru je ostvario i na francuskim sveučilištima kao profesor. Nažalost, često je bio nepravедno ignoriran od šire javnosti, iako je bio jedan od najpoznatijih povjesničara u akademskoj zajednici. Teško je specificirati kojoj je historijskoj subdisciplini najviše pridonio. Za njega možemo reći da je jedan od glavnih »krivaca« što povjesničare »dijelimo« na makrohistoričare i mikrohistoričare ako sagledamo njihov način promatranja neke teme. Ladurie je bio mikrohistoričar i vjerojatno najrelevantniji predstavnik takvog pristupa. Osim toga, bio je agrarni povjesničar, medievist, ekohistoričar, no prije svega povjesničar koji je temama pristupao na vrlo interdisciplinarnan način kakav do njegovog vremena nije bilo moguće vidjeti. Osim što je koristio raznovrsne povijesne izvore, služio se radovima i znanjem onih znanstvenika koji nisu povjesničari, a u nekim mu je istraživanjima navodno pomagala i njegova supruga, fizičarka Madeleine Pupponi s kojom je osnovao obitelj.

Jedan od Ladurieovih historiografskih uzora bio je njegov mentor, Fernand Braudel, poznat kao jedan od najistaknutijih povjesničara u 20. stoljeću te pripadnik Škole *Anala*. Za razliku od svojeg mentora, Ladurie je kod svojih istraživanja bio usredotočeniji na više procesa koji mogu utjecati na neko događanje pri čemu je koristio detaljniji i interdisciplinarniji pristup. Uz Pierrea Chaunua, Michela Vovellea, Jacquesa le Goffa, itd., bio je predstavnik treće faze u razvoju Škole *Anala*. Tu je generaciju »analista« karakterizirala sveobuhvatna analiza historijske problematike, historijska antropologija, kao i kvantitativnija istraživanja, a istraživali su teme kao što su: marginalne grupe, povijest regija, odnosi između elitnijih dijelova društva i pučkih dijelova društva, ponašanja unutar grupa i povijest svakodnevnog života.

Važan dio Ladurieovog života bila je politika, što nas ne treba čuditi s obzirom na njegovu obiteljsku pozadinu. Bio je član Francuske komunističke partije od 1945. godine do 1956. godine kada se dogodila Mađarska revolucija. Razočaranje u tadašnju politiku Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika (SSSR) bio je glavni razlog zašto je napustio Komuniste. Ipak, svoje je mjesto privremeno pronašao kod Socijalista te je kao njihov kandidat nastupio na izborima u Montpellieru 1957. godine, ali je i tu stranku kasnije napustio. Ladurieovu ideološku transformaciju možemo pratiti tijekom cijelog njegovog života, no ona je uvelike definirana 1970-ih. Naime, 1978. godine Ladurie je bio jedan od osnivača Comité des intellectuels pour l'Europe des libertés kao grupe antitotalitarnih liberalno-demokratskih intelektualaca.

O radovima i knjigama Emmanuela Le Roy Laduriea mogli bismo napisati jako velik članak, jer činjenica je da se radi o osobi koja je za sobom ostavila velik broj objavljenih djela, ali istaknut ćemo nekoliko primjera. No prije nego što krenemo pisati o Ladurieovim djelima, vrijedi reći da je ovaj veliki

Emmanuel Le Roy Ladurie, foto izvor https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emmanuel_Le_Roy_Ladurie_par_Claude_Truong-Ngoc_octobre_2014_%28cropped%29.jpg (pristup 28. 12. 2023)

povjesničar sudjelovao u razgovoru o historiografiji za hrvatski časopis *Pro tempore* (br. 8-9, 2010.),¹ časopis studenata povijesti s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Tamo je Ladurie, između ostalog, istaknuo neke od svojih pristupa i tematskih interesa, ali i svoje viđenje povjesničara u budućnosti. To nije jedina prisutnost Laduriea u nekom hrvatskom historiografskom časopisu. Ladurieov se rad *Ruralna civilizacija*,² u kojem je problematizirao ruralnu civilizaciju u Francuskoj kako bi utvrdio i definirao njezine dijelove (strukture), preveo i objavio u časopisu *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* (vol. 29 br. 1, 1996.). Što se tiče ekohistorije, vrijedi istaknuti da je Ladurie autor nekoliko knjiga iz te interdisciplinarnih historijske subdiscipline. Najpoznatija od njih je *Histoire du climat depuis l'an mil*, objavljena 1967. godine. Upravo je ona Laduriea definirala kao jednog od pionira u istraživanju klime na globalnoj razini. Knjiga nam daje pregled hladnih i toplih razdoblja obrađenih u obliku svojevrsnog »pregleda« klimatske povijesti od 1000. godine, tako da u knjizi možemo čitati i o utjecaju klime na ljude. Najpoznatije djelo Emmanuela Le Roy Laduriea je *Montaillou, village occitan de 1294 à 1324*, objavljeno 1975. godine. U djelu je mikrohistorijski obrađen život seljaka u srednjovjekovnom selu Montaillou, u vrijeme prisutnosti katara kao

vjerskog pokreta. Kao izvori, bili su, između ostalog, korišteni transkripti razgovora (ispitivanja ljudi s obzirom da Crkva »nije voljela« katara) koji su sačuvani u sklopu registra biskupa Jacquesa Fouriera. Ti su (oralni) izvori omogućili da Ladurie čitateljima predstavi život i mentalitet seljaka te socijalne odnose u srednjovjekovnom selu.

Emmanuel Le Roy Ladurie preminuo je 22. studenoga 2023. kao jedan od najvećih francuskih povjesničara i povjesničara općenito. Veliki doprinos dao je razvoju mikrohistorije i poticanju interdisciplinarnih pristupa te razvoju agrarne povijesti i ekohistorije. Tematski gledano, najviše je bio vezan uz područje Francuske, ali njegova istraživanja svakako mogu biti poticaj da se detaljnom interdisciplinarnom metodologijom kakvu je on koristio, pokušaju istraživati i druge europske regije i mjesta na mikrohistorijskoj razini. Uvjeren sam da će Ladurieova djela i u budućnosti biti neizostavna literatura za čitanje i promišljanje generacijama povjesničara i drugih znanstvenika. Iz njih svakako imamo mnogo toga za naučiti.

Bruno ŠAGI

¹ Vidi razgovor <https://hrcak.srce.hr/185784> (pristup 28. 12. 2023).

² Vidi rad <https://hrcak.srce.hr/50101> (pristup 28. 12. 2023).

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

**Povezanost Malog ledenog doba i
nedostatka hrane početkom 19. stoljeća**
*The connection of The Little Ice Age and food shortage
at the beginning of the 19th century*

Volumen XIX. / Broj 19
Zagreb – Samobor 2023.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnik / Co-publisher: Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić – president/predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Sorbonne-Paris, Francuska), Marija Benić Penava (Dubrovnik), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Ljiljana Dobrovšak (Zagreb), Goran Đurđević (Beijing/Peking, NR Kina), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Honolulu, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Matija Zorn (Ljubljana), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online) ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2024.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz djelomičnu potporu Grada Koprivnice

Print partially supported by the City of Koprivnica

Na naslovnici / Cover:

Posljednja poplava u Kosinjskoj dolini 2018. godine / *The latest flood in Kosinj Valley in 2018.*

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA

Popis suradnika u časopisu »Ekonomska i ekohistorija«, broj 19 (2023.)

List of contributors in the magazine »Economic- and ecohistory«, number 19 (2023)

Lajos RÁCZ, Szeged University, Mađarska

Dorin-Ioan RUS, Universitätsarchiv Graz, Austrija

Ema PAŠIĆ, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Dina PAŠIĆ, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Hrvoje PETRIĆ, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ivica ŠUTE, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Gašper OITZL, National Museum of Slovenia, Ljubljana, Slovenija

Ivan BRLIĆ, Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Regional centre Gospić

Ivan ŠULC, University of Zagreb, Faculty of Science, Department of Geography

Bruno ŠAGI, diplomski student, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Adrian FILČIĆ, diplomski student, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Igor KRNJETA, doktorski student, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Marijana DLAČIĆ, doktorska studentica, Sveučilište u Zadru

WANG Wenxin, Beijing Foreign Studies University, NR Kina

LIANG Conyng, Beijing Foreign Studies University, NR Kina

YIN Yuxuan, Beijing Foreign Studies University, NR Kina

Mihael OJSTERSEK, Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana, Slovenija